

7. Соловійов М.Ф., Гоманенко А.А. Економічний механізм інтенсифікації молочного скотарства// Вісник ХНАУ. – 2007. – №2. – С.236-245.
8. Шкільов О.В. Внутрішньогосподарські резерви підвищення ефективності виробництва молока// Економіка АПК. – 2007. - №9. – С.33-35.
9. Васильченко О.М. Розвиток молочного скотарства в контексті інтеграції України в світову економіку// Економіка АПК. – 2008. - №2. – с.34-36.
10. Гончаренко Н.Г., Богатир А.Г. Сучасний стан і тенденції розвитку молочного скотарства в Україні// Вісник ХНАУ. – 2008 - №3. – С.268.
11. Улько Є.М. Виявлення господарських резервів – стратегічний фактор перспективного розвитку організації конкурентоспроможного виробництва молока// Вісник ХНАУ. – 2007. - №5. – С.261-265.
12. Фичак В. Ефективна корова// Пропозиція. – 2009. - №5. – С.261-265.
13. Козак О.А. Основні тенденції розвитку світового ринку молока та молочної продукції// Економіка АПК. – 2007. - №3. – С.149-153.
14. Тивончук Я.О. Механізм формування попиту і пропозиції на ринку молока та молокопродуктів у Франції// Економіка АПК – 2009 - №12 – С. 136-141.
15. Сидорченко В. Україна без молока? /Тижневик Земля. – 2009 . – 3-9 жовтня. - №40. – С.6-7.
16. Латіник О.Ф. Формування пропозиції на внутрішньому ринку молока// Економіка АПК. – 2006. - №10. – С. 110-113.
17. Одінец М.М. Формування попиту на продукти харчування// Економіка АПК – 2009 - №10 - С.111-115.

УДК: 338.439.4:637.12

ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Є.П. Гнатенко, аспірант

Миколаївський державний аграрний університет

The state of the development and stability of functioning of milk processing enterprises has been investigated in the article. The dependence of stability of milk processing enterprises on milk storage and realization of the output, stable excess of incomes from their main activities' over expenses, and also influence of purchasing capacity of the population on stability of manufacture and volumes of dairy production have been analyzed.

В статье исследовано состояние развития и стабильность функционирования молокоперерабатывающих предприятий. Проведен анализ зависимости стабильности деятельности молокоперерабатывающих предприятий от заготовок молока и реализации готовой продукции, стабильного превышения доходов от основной деятельности над расходами, а также влияние покупательной способности населения на стабильность производства и объемы реализации молочной продукции.

Вступ. Розміщення молочного скотарства, рівень споживання молока та молочної продукції сприяли формуванню та розвитку молокопереробних підприємств в Україні. Але сучасний стан та стабільність функціонування молокопереробних підприємств знаходиться під впливом багатьох чинників, вивчення яких необхідне для розробки та впровадження заходів щодо їх позитивного впливу.

Умови та шляхи розвитку молокопереробної промисловості розглядалися у працях В.І. Бойка, М.М. Ільчука, О.А. Козак, Т.Л. Мостенської, П.Т. Саблука, М.К. Пархомець. Дослідження проблем функціонування молокопереробної галузі здійснювали вчені О.В. Борщевський, О.М.Шпичак та інші. Проте динамічні процеси, що відбуваються в економіці країни під впливом кризових явищ та глобалізації, потребують подальших досліджень.

Постановка задачі. Проаналізувати сучасний стан та тенденції розвитку молокопереробної галузі, дослідити фактори впливу на стан та стабільність діяльності молокопереробних підприємств.

Результати. Найуспішнішим роком у розвитку молокопереробної промисловості в Україні вважається 1990 рік. Кількість підприємств, що працювали в цій галузі, офіційно становила – 643 [1]. В подальші роки кризова ситуація на сировинному ринку зменшила кількість молокопереробних підприємств у 2008 році до 270 – 280, а на початку 2010 року їх залишилося 230. Одночасно відбувається концентрація молочної галузі. Так, 76% ринку займають великі молочні компанії, а 24% інші молочні підприємства [2]. Реструктуризація та концентрація власності у молокопереробній промисловості, відбувалася і в країнах Євросоюзу. Так, у 1973 році налічувалося 8064 молокопереробних підприємств, у 1987 році їх кількість зменшилася до 4736, а у 2000 році їх залишилося 2192. Це в свою чергу сприяло спеціалізації виробництва і зниженню собівартості продукції на 10 – 12 % [3].

Молокопереробні підприємства України щороку можуть переробляти 18,5 млн. тонн молока. У 2008 році на переробку надійшло 5,4 млн. тонн, а у 2009 році обсяги зменшилися на 12% і становили 4,7 млн. тонн [2]. Отже, забезпеченість сировиною молокопереробних підприємств України у 2008 році становила 29,4 %, у 2009 році – 25,6%. Таким чином, рівень забезпеченості сировиною молокопереробних підприємств знизився на 12,9%. Даний показник суттєво впливає на стабільність діяльності та розвиток підприємств молокопереробної галузі.

За результатами аналізу виробництва основних молочних продуктів молокопереробними підприємствами України за 2003-2009 роки встановлено, що порівняно з 2003 роком в усі наступні роки продукції вироблялось більше. У 2009 році виробництво свіжого неферментованого сиру та кисломолочних сирів зросло на 47%; жирних сирів – на 31,8%; маргарину та аналогічних продуктів – на 41,2%. Спостерігаємо позитивну тенденцію зростання виробництва обробленого рідкого молока на 19,4%, кисломолочних продуктів на 15,2%. І навпаки, виробництво вершкового масла, починаючи з 2005 року, щороку зменшувалося (з 120 тис. тонн у 2005 році до 74,7 тис. тонн у 2009 році). Досліджуючи темпи росту виробництва молочної продукції у 2009 році відносно 2008 року, можна відмітити, що обсяги виробництва майже з усіх видів продукції зменшилися, і тільки виробництво маргарину та аналогічних продуктів зросло на 11,7%.

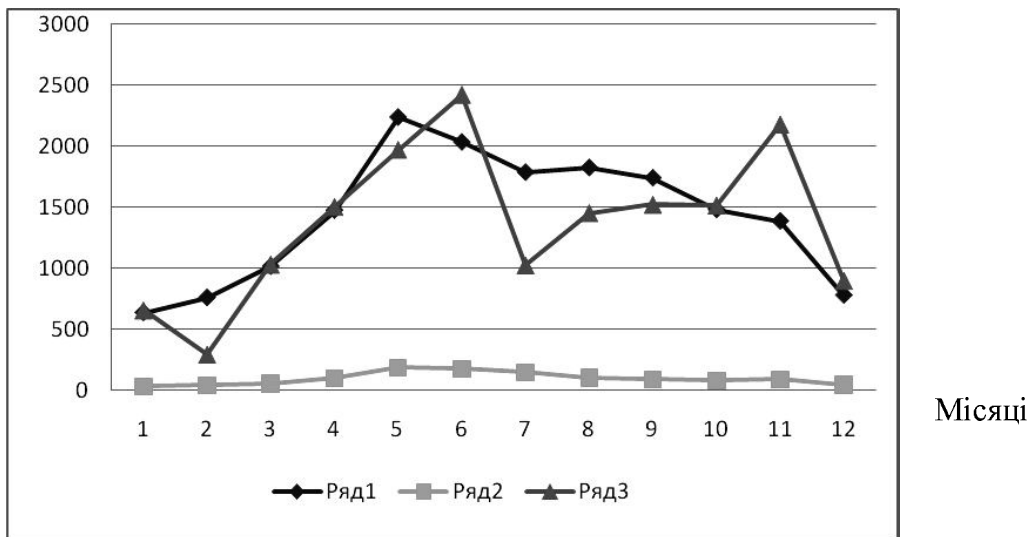
Дослідження стабільності діяльності молокопереробних підприємств Миколаївської області проведено за 2009 рік на прикладі двох підприємств – ВАТ Веселинівського заводу сухого знежиреного молока (далі Веселинівський завод СЗМ) та ЗАТ Первомайського молочноконсервного комбінату (далі Первомайський МКК). Виробництво молочної продукції на досліджуваних підприємствах відбувалося нестабільно, що підтверджується коливаннями у виробництві основної продукції – сухого знежиреного молока (з 34,9 тонн у січні до 186,7 тонн у травні). На Первомайському МКК аналогічна ситуація. Коливання виробництва основної продукції – молочних консервів відбувалося в межах від 420 тонн у січні до 1661,7 тонн у серпні. Така ситуація, насамперед, пов'язана із забезпеченням сировиною молокопереробних підприємств. Динаміка заготівлі молока за 2005 – 2009 роки Веселинівським заводом СЗМ свідчить, що найменші об'єми заготівлі з грудня по лютий місяці. Об'єми заготівлі молока протягом 2009 року коливаються в межах від 636,0 тонн до 2236,0 тонн. Динаміка заготівлі молока Первомайським молочноконсервним комбінатом свідчить, що з листопада по лютий об'єми нижчі, ніж у інші місяці. Протягом 2009 року коливання заготівлі молока відбувалося у межах від 1508,7 тонн до 5418,8 тонн.

На стабільність діяльності молокопереробних підприємств також може впливати стабільність реалізації продукції. Найменший об'єм реалізації основної продукції – сухого знежиреного молока Веселинівським заводом СЗМ у лютому – 294,6 тис. грн, а найбільший у червні – 2420,2 тис. грн.

Взаємозв'язок заготівлі молока, виробництва та реалізації основного виду продукції – сухого знежиреного молока Веселинівським заводом СЗМ представлено графічно (рис. 1).

Даний рисунок репрезентує залежність виробництва сухого молока від заготівлі молочної сировини, а об'єми реалізації даного продукту мають більш значні коливання і не завжди співпадають із заготівлею та виробництвом.

Об'єми

Ряд 1 – заготівля молока, тонн

Ряд 2 – виробництво сухого молока, тонн

Ряд 3 – реалізація сухого молока, тис. грн.

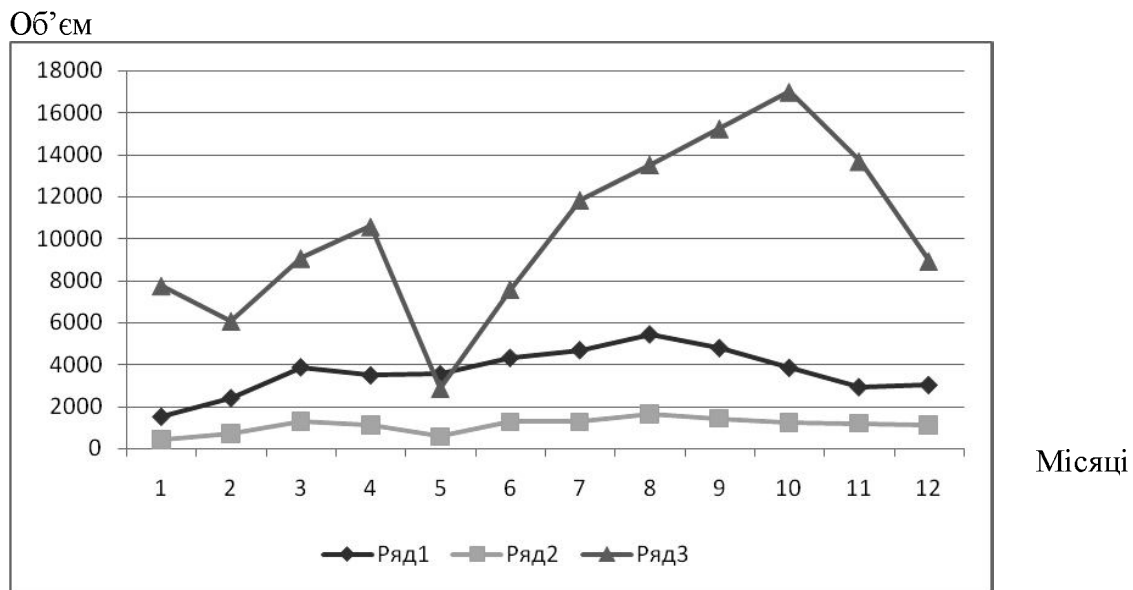
Рис. 1. Динаміка заготівлі молока, виробництва й реалізації сухого знежиреного молока Веселинівським заводом СЗМ у 2009 році

Пояснюється це тим, що дана продукція не є продукцією короткострокового зберігання. Згідно Правил продажу продовольчих товарів термін придатності сухого молока при відносній вологості 80% і температурі до 20 гр С становить 3 місяці [4]. Отже, у підприємства є можливості в період найбільшої закупівлі молока виробляти більше продукції і реалізовувати її у наступні періоди.

Досліджуючи реалізацію основної продукції Первомайським МКК можна відмітити, що об'єми реалізації молочних консервів коливаються від 2853,4 тис. грн. у травні до 16997,9 тис. грн. у жовтні. Взаємозв'язок заготівлі молока, виробництва та реалізації основного виду продукції – молочних консервів Первомайським МКК представлено графічно на рис. 2.

На рисунку представлено, як відносно взаємодіють крива заготівлі молока та крива виробництва молочних консервів, а крива динаміки реалізації молочних консервів має значні коливання. Молочні консерви мають тривалий термін збереження (в залежності від виду консервів від 3 до 18 місяців [4]), що дозволяє реалізовувати продукцію не відразу після виробничого процесу, а формувати запаси і здійснювати реалізацію її у майбутньому.

Одним із найважливіших чинників, що впливають на стабільність виробництва та об'єми реалізації молочної продукції є купівельна спроможність населення. Даний показник можна дослідити на основі змін реальної заробітної плати та індексу споживчих цін (табл.1). Дані, приведені в таблиці, свідчать, що купівельна спроможність населення в Україні знизилася у 2008 – 2009 роках, а в Миколаївській області в 2007 – 2009 роках. Дана ситуація безперечно вплинула на обсяги реалізації та виробництво молочної продукції як в Україні, так і у Миколаївській області.

Ряд 1 – заготівля молока, тонн
Ряд 2 – виробництво молочних консервів, тонн
Ряд 3 – реалізація молочних консервів, тис.грн.

Рис. 2. Динаміка заготівлі молока, виробництва й реалізації молочних консервів Первомайським МКК у 2009 році

Таблиця 1

Темпи зростання номінальної, реальної заробітної плати та індексу споживчих цін на продукти харчування в Україні та в Миколаївській області, у % до попереднього року

Роки	Номінальна заробітна плата		Реальна заробітна плата		Індекс споживчих цін на продукти харчування		Абсолютне відхилення зростання реальної зарплати від зростання індексу цін на продукти харчування (+,-)	
	Україна	Миколаївська область	Україна	Миколаївська область	Україна	Миколаївська область	Україна	Миколаївська область
2007	129,7	125,9	112,5	110,4	109,7	125,8	2,8	-15,4
2008	133,7	134,8	106,3	105,3	135,7	121,8	-29,4	-16,5
2009	105,5	111,4	90,8	95,8	111,9	112,8	-21,1	-22,0

Джерело: Держкомстат України www.ukrstat.gov.ua/

Зниження реальної заробітної плати диктує нові правила витрат. Споживання молока і молочної продукції знизилося з 373,2 кг у 1990 році до 213 кг у 2009 році. Відповідно до фізіологічної норми 380 кг на одну особу, фактично споживалося молока і молочної продукції у 2009 році – 213 кг, або 56,1% (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка споживання молока і молочної продукції (в перерахунку на молоко) у розрахунку на одну особу по Україні

Роки	Споживання, кг	у % до 1990 року	у % до норми 380 кг
1990	373,2	100,0	98,2
2007	224,6	60,2	59,1
2008	213,8	57,3	56,3
2009	213,0	57,1	56,1

Стабільність основної діяльності молокопереробних підприємств підтверджується стабільним перевищенням доходів від основної діяльності підприємств над їх витратами (табл. 3).

Таблиця 3

**Стабільність основної діяльності молокопереробних підприємств Миколаївської області,
тис. грн.**

Підприємства	Доходи			Витрати			Абсолютне відхилення доходів понад витрати (+,-)		
	2007р.	2008р.	2009р.	2007р.	2008р.	2009р.	2007р.	2008р.	2009р.
Веселинівський СЗМ	33085	41480	36810	30694	38620	34141	2391	2860	2669
Первомайський МКК	110432	127678	177386	100673	115870	157224	9759	11808	20162

Показники даних підприємств свідчать про позитивну динаміку у їх діяльності. Підприємства отримували прибуток від основної діяльності протягом досліджуваного періоду. Але враховуючи вище досліджені фактори, які підтверджували нестабільне виробництво молокопереробних підприємств, можна вважати, що підприємства недоодержували прибуток від основної діяльності.

Висновки. Сучасний етап розвитку молочної промисловості характеризується наступними особливостями: конкуренцією на сировинному ринку і концентрацією виробництва на великих молокопереробних підприємствах, скороченням кількості середніх та малих молокопереробних підприємств, масовим виробництвом молочної продукції, використанням виробничих потужностей на 25 – 30 %, нестабільністю у виробництві і реалізації молокопродуктів. Забезпечення стабільності діяльності підприємств базується не тільки на заготівлі належного об'єму молочної сировини, своєчасною реалізацією готової продукції, а й перевищенням доходів над їх витратами та зростанням купівельної спроможності населення.

Список використаної літератури

1. Вінтоняк В. Стан молочної галузі України / В. Вінтоняк // Молочна промисловість. – 2008. – № 2 (45). – С. 12-16.
2. Експерт: На ринок молокопродуктів України в 2010 р. чекає посилення конкуренції за сировину і концентрація виробництва [електронний ресурс]. Режим доступу: news.finance.ua/ua/~1/0/all/2010/02/26/188707 - 35к
3. АПК-Інформ On-Line: Молочний струмінь [електронний ресурс]. Режим доступу: www.apk-inform.com/showart.php?id=24040 - 60к
4. Про затвердження Правил продажу продовольчих товарів [електронний ресурс]. Режим доступу: uazakon.com/documents/.../pg3.htm